

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Taideyliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua HE-luonnoksesta uudeksi arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Yleistä

Arkistointia koskevan lainsäädännön uudistamista nykyvaatimusten mukaiseksi on toivottu pitkään. Vuoden 2020 alusta voimaan tulleen tiedonhallintalain myötä vaatimukset tietoaineistojen sähköisestä säilyttämisestä kasvoivat samalla kun se synnytti uusia osaamistarpeita sähköisten aineistojen hallintaan, säilyttämiseen ja säilytysajan jälkeiseen arkistointiin.

Soveltamisala ja käsitteet

Arkistointilakiluonnoksen perustelujen mukaan sääntely koskee laajempaa julkisten toimijoiden piiriä kuin tiedonhallintalaki. Koska arkistointi on tiedonhallintalain jatkumoa, esitämme pohdittavaksi, että arkistointilaissa viranomaiset jaetaan niin, että ne kohdistuisivat erikseen tiedonhallintalaissa määriteltyihin tiedonhallintayksiköihin ja muihin viranomaisiin. Tätä erottelua tukee myös ehdotettu tarkennus tiedonhallintalain muuttamiseksi (5.2 §:n 3 kohta).

Arkistointiin liittyvien käsitteiden sisältöä on kuvattu vain muutama, eikä viittauksia tiedonhallintalaissa oleviin käsitteisiin ei ole tehty kuin ”tietoaineiston” kohdalla. Jos edellä olevassa kappaleessa esitetty otetaan huomioon, voisi olla tarkoituksenmukaista kuvata myös muita keskeisiä arkistointiin liittyviä käsitteitä, kuten ”tiedonhallintayksikkö” ja ”muu viranomainen” ja ”yhteinen

tietovaranto”. Lisäksi olisi odottanut, että lain keskeisin käsite ”arkistointi”, olisi mainittu ja määritelty, koska sähköisten tietoaineistojen arkistointi poikkeaa paperiaineistojen arkistoinnista.

Kansallinen arkistotietovaranto

Lakiluonnoksessa puhutaan kansallisesta arkistotietovarannosta. Arkistotietovaranto ja sitä koskevat osuudet on jätetty ikään kuin käsitteelliselle tasolle. Kun uudessa lakiluonnoksessa on arkistonmuodostaja-käsitteestä luovuttu, tulee pohtineeksi, miten viranomaisten aineistot säilytetään tietovarannossa? Muodostavatko viranomaisten asiakirjat ja tietoaineistot edelleen paperiaineistojen tapaan ”arkistokokonaisuuksia”, joita hallitaan sähköisesti arkistotietovarannossa?

Säilyttämisen ja arkistoinnin raja

Tiedonhallintalaissa säilyttämisen ja arkistoinnin käsitteet irrotettiin erillisiksi toiminnoiksi. Tämä on aiheuttanut käytännössä epätietoisuutta ajankohdasta, milloin aineisto siirtyy ”lopullisesti” arkistointivaiheeseen. Joissakin aineistoissa säilytys- ja arkistointivaiheen käyttötarpeet saattavat mennä päällekkäin, esimerkiksi arkistojärjestelmään siirrettyä asiakirjaa voidaan edelleen säilyttää operatiivisessa säilytysjärjestelmässä tai allekirjoituspalvelussa. Toisaalta säilytysvaiheen asiakirjoja siirretään tarkoituksenmukaisuussyistä - tai sopivan säilytysjärjestelmän puuttuessa - sähköiseen arkistojärjestelmään ainoastaan säilyttämistä ja myöhemmin tehtävää tuhoamista varten. Näihin rajankäynteihin olisi hyvä saada selvennystä.

Yliopiston arkistoitavien tietoaineistojen siirto-optio

Arkistolaitos (Kansallisarkisto) on antanut päätöksen vuonna 2011 yliopistojen asiakirjojen sijoituspaikasta. Sen mukaan yliopistolaissa 558/2009 mainittujen yliopistojen pysyvästi säilytettävät asiakirjat ja arkistot, jotka ovat syntyneet yliopistojen toimiessa valtion laitoksina, säilytetään asianomaisissa yliopistoissa eikä niitä siirretä arkistolaitokseen. Päätös edellyttää yliopistoilta säilytykseen ja pitkäaikaiseen arkistointiin soveltuvia arkistotiloja. Näiden, yliopistojen hallussa olevien paperiaineistojen hyödyntäminen historiallisessa ja muussa tutkimuksessa tulisi varmistaa: tarve vanhojen analogisten paperiaineistojen digitointiin ja mahdollinen siirtotarve kansalliseen arkistotietovarantoon sysää yliopistoille merkittäviä kustannus- ja rahoituspaineita. Rahoituksen turvaaminen kansallisesti näiden aineistojen digitointiin ja siirtoihin kansalliseen arkistotietovarantoon olisi myös arkistolain hengen mukaista.

Yliopistoilla on tiedonhallintayksikköinä asianhallinnassa syntyvien hallinnollisten asiakirjojen lisäksi palveluiden tiedonhallinnassa syntyviä sähköisiä erityisaineistoja ja kokoelmia. Taideyliopistossa näitä sähköisiä tietoaineistoja tultaneen käyttämään tulevaisuudessa taiteellisen tutkimuksen lähdeaineistoina. Siksi näitä aineistoja halutaan pitää yliopiston hallussa ja käytettävissä mahdollisimman pitkään. Sen sijaan asianhallinnassa syntyviä asiakirja-aineistoja voidaan haluta siirtää yliopistosta jo aikaisemmin, siksi siirto-optio kansalliseen arkistotietovarantoon on yliopistolle myös kustannusten hallinnan kannalta tervetullut mahdollisuus.

Tekoäly ja tulevaisuuden tarpeet

Lakiluonnoksessa tai sen perusteluissa ei visioida mahdollisia tulevaisuuden tarpeita. Tulisiko esimerkiksi tekoälyn tuomat mahdollisuudet ja riskit tulisi huomioida kansalliseen arkistotietovarantoon siirrettyjen aineistojen kohdalla?

Turpeinen Taina
Taideyliopisto - Kehittämispalvelut